

«ЗАХИСТ УКРАЇНИ» (Білоха В.М.)

Відповідно до цілей Держави у реформуванні початкової військової підготовки метою профільної середньої освіти є розвиток особистості здобувачів та здобувачок освіти, піклування про безпеку й здоров'я, виявлення готовності діяти в інтересах національної безпеки й постати на захист національних інтересів та територіальної цілісності України, як наслідок змінюються підходи до військово-патріотичного виховання та навчального предмета «Захист України».

Статті 17 та 65 Конституції України визначають, що захист суверенітету і територіальної цілісності України є найважливішими функціями держави, справою всього українського народу, обов'язком громадян України. Захисну функцію виконують Збройні сили України, боєздатність яких значною мірою залежить від особового складу, зокрема підготовленості молоді до проходження військової служби.

За Постановою кабінету міністрів України від 25 липня 2024 року №851 з 1 вересня 2027 року набирає чинності Державний стандарт профільної середньої освіти:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-%D0%BF#Text>

Метою соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі є розвиток особистості здобувача та здобувачки освіти, які здатні до гармонійної соціальної і міжособистісної взаємодії, самоусвідомлення, самозарадності, піклування про безпеку й здоров'я особисті та інших, підприємливості й професійної зорієнтованості спрямованих на забезпечення власного й суспільного добробуту, виявлення готовності діяти в інтересах національної безпеки й постати на захист національних інтересів та територіальної цілісності України.

У 2024/2025 навчальному році освітній процес у розрізі предмета «Захист України» зазнає суттєвих змін, які стосуватимуться створення осередків для викладання предмета, наповнення їх засобами навчання і якісного підходу до кадрового забезпечення.

Освітній процес

Організація освітнього процесу на уроках з навчального предмета «Захист України» у закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році здійснюватиметься відповідно до законів України «Про освіту» (2145-VIII від 05 вересня 2017 р., ред. від 16.08.2024), «Про повну загальну середню освіту» (463-IX від 16.01.2020 р., ред. від 24.03.2024 р.), «Про основи національного спротиву» (1702-9, ред. від 20.06.2024), «Про військовий обов'язок і військову

службу» (2232-IX ред. від 20.06.2024), «Про національну безпеку України» (2469-VIII ред. Від 09.08.2024), Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392 (зі змін. від 01.09.2020), <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#Text> , та інших нормативних документів.

Рекомендуємо перед початком навчального року ретельно та якісно опрацювати нормативні документи, проаналізувати потенційні зміни в типових та модельних навчальних програмах, а також звернути увагу на методичні рекомендації щодо впровадження модельної навчальної програми від Міністерства освіти і науки України (**анонсовано оприлюднення**).

Згідно Наказу Міністерства освіти і науки України від 08.08.2024 року № 1116 рекомендовано модельна навчальна програма «Захист України. Інтегрований курс»:

<https://mon.gov.ua/npa/pro-nadannia-hryfa-rekomendovano-ministerstvom-osvity-i-nauky-ukrainy>

- Модельна навчальна «Захист України. Інтегрований курс» для закладів, що забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти і розроблена відповідно до Державного стандарт профільної середньої освіти (соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь):

<https://mon.gov.ua/storage/app/sites/1/news/2024/08/13/MNP-Zakhyst.Ukrayiny-Intehrovany.kurs-2024.pdf>

Запропонована програма - самодостатній цілісний освітній продукт для досягнення відповідних меті інтегрованого курсу «Захист України» результатів навчання. Програма може бути реалізована в умовах очного, дистанційного та змішаного навчання.

Для оптимальної реалізації програми освітній процес має бути організовано в освітньому просторі (осередку) з вивчення предмету “Захист України”. На теперішній час відбувається формування мережі осередків в громадах та області, тренери для навчання вчителів (викладачів) пройшли відбір, сертифіковані і рекомендовані МОН України. Одночасно на порядку денному гостро стоїть питання і вивчається потреба насичення простору сучасним обладнанням та засобами за рахунок Державної субвенції на умовах співфінансування.

Зміст навчального матеріалу у програмі складається з двох частин: понятійного і діяльнісного. Види навчальної діяльності пропонуються для відпрацювання ключових життєвих умінь і навичок та мають рекомендаційний характер.

Зміст програми інтегрованого курсу в 10 класі структуровано за шістьма модулями:

Модуль 1. Основи національної безпеки та оборони України

Модуль 2. Основи управління та планування

Модуль 3. Озброєння та військова техніка. Стрілецька підготовка

Модуль 4. Основи дій, комунікації та взаємодії в бою

Модуль 5. Орієнтування на місцевості та інженерна фортифікація

Модуль 6. Домедична допомога в умовах бою

Зміст програми інтегрованого курсу в 11 класі структуровано за шістьма модулями:

Модуль 1. Військові технології та їхній розвиток

Модуль 2. Стрілецька підготовка, основи дій та взаємодії в бою

Модуль 3. Інформаційна війна

Модуль 4. Домедична допомога в умовах бою

Модуль 5. Цивільне населення в кризових умовах

Модуль 6. Планую майбутнє: особиста роль в обороні України

Для ефективного втілення програми перевага надаватиметься практичній спрямованості, інтерактивним, дослідницьким, проектним видам навчальної діяльності. Для закріплення відпрацювання практичних умінь та навичок обов'язкове проведення навчально-польових зборів або тренінгових занять.

Водночас усі модулі інтегрованого курсу мають профорієнтаційне спрямування та можуть бути доповнені іншими навчальними предметами та курсами, зокрема й міжгалузевими інтегрованими рішеннями. Також окремі компоненти програми можуть бути основою для розроблення міжгалузевих інтегрованих модулів (компетентнісний потенціал курсів).

З огляду на сучасні вимоги щодо розвитку професійних компетенцій, задля впевненої обізнаності у військовій справі і методичної майстерності, для оволодіння базовими маніпуляціями й обов'язковими вміннями для навчання здобувачів освіти за новими підходами ПАНО ім. В.М. Остроградського організує проведення курсів підвищення кваліфікації вчителів (викладачів) предмета «Захист України».

Також 2024-2025 навчальному році чинними є навчальні програми:

- «Захист України. Рівень стандарту» для 10-11 класів закладів загальної середньої освіти (Наказ Міністерства освіти і науки України від 13.09.2023 № 1121-23):

<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2023/13.09.2023/Navchalna.programa-2023.zakhyst.Ukrayiny-10-11-standart.pdf>

Програмою послуговуються заклади освіти, які не увійшли до мережі осередків з вивчення предмета.

- «Захист України. Профільний рівень» для 10-11 класів закладів загальної середньої освіти (Наказ Міністерства освіти і науки України від 03 серпня 2022 року № 698):

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.zakhyst.Ukrayiny-10-11-profil.pdf>

Навчальна програма складається з двох тематичних планів:

Тематичний план №1 – вивчення предмета «Захист України» юнаками (а за бажанням і згодою батьків (опікунів) також і дівчатами) та навчально-польові збори/заняття;

Тематичний план №2 – вивчення предмета «Захист України» (Основи медичних знань) дівчатами (а за станом здоров'я та релігійними переконаннями також і юнаками – за умов подання медичних довідок і довідок релігійних громад) та навчально-тренувальні заняття.

Незалежно від кількості учнів класи поділяються на групи юнаків та дівчат.

Якщо у групі менше 5 осіб, то учні цієї групи навчаються за індивідуальними навчальними планами.

У закладах загальної середньої освіти предмет «Захист України» вивчається впродовж 10 і 11 класів та під час навчально-польових занять (зборів) і навчально-тренувальних занять (дівчата). Оцінювання за навчально-польові заняття (збори) і навчально-тренувальні заняття (дівчата) здійснюється окремо від семестрових та визначає підсумкову (річну) на рівні із семестровими.

Типовою освітньою програмою закладів загальної середньої освіти у на вивчення предмета «Захист України» в закладах загальної середньої освіти передбачено:

- 10-11 класи (рівень стандарту) – 1,5 (інваріантна складова) та 2 години за умови виділення 0,5 години її з варіативної складової освітньої програми навчального закладу;

- 10–11 класи (профільний рівень) – 5 (інваріантна складова) годин на тиждень.

Навчально-польові заняття (збори) і навчально-тренувальні заняття проводяться з метою практичного закріплення рівня знань, умінь та навичок учнів в 11 класі наприкінці навчального року. 3-денні (18 годин) навчально-польові заняття (збори) та навчально-тренувальні заняття проводяться на базах військових частин, військових комісаріатів, лікувально-оздоровчих установ, базових навчальних закладів та навчальних закладів. До їх організації та проведення

залучаються обласні, міські / районні територіальні центри комплектування та соціальної підтримки (ТЦК та СП), органи місцевого самоврядування. В окремих випадках навчально-польові заняття (збори) допускається проводити поетапно (з урахуванням поступового вивчення тем або розділів), у кінці першого семестру або навчального року за рахунок літньої практики (10 клас).

Мета навчального предмета «Захист України»:

формування в учнівської молоді життєво необхідних знань, умінь і навичок щодо захисту України та дій в умовах надзвичайних ситуацій, системного уявлення про військово-патріотичне виховання як складової національно-патріотичною виховання.

Військово-патріотичне виховання орієнтоване на формування готовності до захисту Української держави, розвиток бажання здобувати військові професії, проходити службу у Збройних силах України як особливому виді державної служби. Його зміст визначається національними інтересами України і покликаний забезпечити активну участь громадян у збереженні її безпеки від зовнішньої загрози.

Для досягнення мети доцільно акцентувати увагу на таких комплексних освітніх та виховних завданнях:

- ознайомлювати учнів з основами нормативно-правового забезпечення захисту України, цивільного захисту та охорони життя і здоров'я;
- сприяти усвідомленню учнівською молоддю свого обов'язку щодо захисту України в умовах загрози суверенітету та територіальній цілісності держави;
- надавати учням інформацію про функції Збройних Сил України та інших військових формувань України;
- забезпечувати засвоєння учнями основ захисту України, цивільного захисту, домедичної допомоги, приділяти увагу психологічній підготовці учнівської молоді до захисту України;
- готувати учнів до захисту України, до забезпечення власної безпеки і безпеки інших людей у надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного часу;
- спрямовувати молодь до професійної орієнтації щодо служби у Збройних Сил України та інших військових формуваннях, визначених чинним законодавством;
- формувати в учнів практичні вміння та навички, які стануть їм у пригоді в дорослому житті та розуміння відповідальності щодо захисту України.

Заняття з предмета «Захист України» в усіх закладах загальної середньої освіти рекомендується починати з виконання гімну України.

Обов'язкова форма одягу для вчителя під час проведення занять із предмета «Захист України» (програма для юнаків) – військова (форма військових формувань України без знаків розрізнення військовослужбовців Збройних Сил України або інших військових формувань).

Рекомендована форма одягу для учнів під час проведення занять із предмета «Захист України» (програма для юнаків) – військова (форма Збройних формувань України).

Виклики сучасного світу зумовлюють включення до навчальної програми елементів тактичної медицини. Варто приділити належну увагу відмінностям у наданні домедичної допомоги на полі бою та у цивільних умовах.

У оновленій програмі зроблено акцент на активних методах навчання і розширенні практичної спрямованості уроків, надана більша свобода вчителю у визначенні послідовності вивчення розділів та тем у межах вимог навчальної програми, можливості коригувати 20% кількості годин програмового матеріалу з огляду на матеріально-технічну базу закладу.

Редаговано розділи і теми, акцентовано увагу на питаннях:

- підготовки до національного спротиву в Україні,
- кібербезпеки, цифрової грамотності, протистояння дезінформації, медіаграмотності,
- ознайомлення з дестанційно-керованими апаратами (дрони, БпЛА)
- дій при загрозі ядерної, хімічної, біологічної зброї, надзвичайних ситуацій техногенного характеру,
- військової топографії,
- відновлення після перевантаження,
- попередження ризиків від вибухонебезпечних предметів тощо.

З огляду на сучасні вимоги щодо розвитку професійних компетенцій, задля впевненої обізнаності у військовій справі і методичної майстерності, для оволодіння базовими маніпуляціями й обов'язковими вміннями для навчання надання домедичної допомоги вчителям бажано пройти відповідні курси.

На допомогу вчителю

При підготовці до уроків радимо використовувати періодичні фахові видання та інформаційні ресурси, які слід ретельно перевіряти на вміст забороненого контенту.

Підвищення кваліфікації педагогічних працівників

Інформуємо, що підвищення кваліфікації на базі Полтавської академії неперервної освіти ім. М.В. Остроградського відбуватиметься за дистанційною, очною, заочною формами навчання та залежатиме від безпекової ситуації.